

Beskrivelse

over Vormedalselvens Vasdrag i Hjelmelands Præstegjeld Ryfylke Fogderi Stavanger Amt 1876 og 1890

I Vassdragets naturlige Beskaffenhed

- a) Hvor lang er elven?
b) Nedslagsdistriktet?
c) Er Elvens løb stridt eller langsomt?
d) Danner den Søer? Hvilke? Hvor store?
e) Hvorledes er Elvebunden beskaffen ?
f) Er Vandet klart eller urent ?
g) Har elven gode Gydepladse ? Disses udstrækning og beskaffenhed ?
h) Pleier der være Isgang ? Naar ? Voldsom ?
- a) 1,8 Mil regnet efter Tøtlandselven, eller 1,6 Mil efter Riselven.
b) 160 km².
c) Stridt hele Elven, men især den nederste 1/4 Mil.
- Simonnæs 1890: Fra Søen til Kjærlihølen ca. 2 1/2 Kilom. No. 2 og 3 tildels No. 4. Fra Kjærlihølen til Mælandsjuvet 2 1/2 Kilom. No. 2 og 3.
d) Nei, ikke i den for Lax tilgængelige Del.
e) Stenet, og Elvens nederste 1/4 Mil storstenet.
- Simonnæs 1890: Stortenet helt fra Søen til Mælandsjuvet, samt mindre Sten. Bunden er lys og uden nogen Vegetation.
f) Klart, men noget mørkt derfra, hvor Tøtlandselven falder i samme, altsaa 1/4 Mil fra Udløbet.
g) Nei, og dette især i den nederste 1/4 Mil, men ovenfor er det Laxen mest gyder, men ogsaa her er Gydepladsene mindre gode; den gyder dog jevnt over den hele Strekning, da Elven her gaar flaa uden Høle, men med omtrent samme Dybde.
- Simonnæs 1890: Det antages at Fisken helst gyder omkring Ragsland (?) hvor Tytlandselven forener sig med Laugalandselven, om end der ikke kan paavises nogen egentlige Gydepladse.
h) Ikke betydelig.

II Hindringer for Laxens Opgang

- a) Hvorlangt kan Laxen gaa i Hovedelven?
b) Hvorlangt i enhver avf Bielvene?
c) Findes der nedenfor dette sted nogen Fos eller annen Hindring, der vanskeliggjør eller for nogen tid standser Laxens Opgang ?
d) Hvor høit er det (de) Fald, der afskjærer Laxens videre Opgang?
e) Er det praktikabelt at bringe Laxen længere op?
f) Hvorlangt kan den isaafald gaa?
g) Beskaffenheden af den derved indvundne Elvestrækning?
- a) Mælandsjuvet 3/8 Mil fra Munden ved Vik.
- Simonnæs 1890: I Tytlandsaaen der falder ud i Hovedelven paa nordre Side, ca. 100 Meter.
b) 1/8 Mil i Bielven, Løkelandselven eller under Storelven.
- Simonnæs 1890: Slet ikke i Tøtlandselven der har Fos ganske nær Sammenløbet; dette Vand er temmelig mørkt, cfr. Bagsiden.
c) Nei.
- Simmonæs 1890: I Laugalandselven, der falder ud i Hovedelven paa den søndre Side nedenfor Gaarden Laugaland, har Laxen i gamle Dage gaaet op 1 1/2 Kilom. fra Hovedelven.
d) Er blot en stor Sten (Mælandsjuvet), der for mange Aar disen er faldt ned fra Fjeldet.
e) Ja; er nu (1890) ogsaa paa Tale.
f) Omtrent 800 Alen til den saakalte Sagefos, ovenfor hvil-

ken det er umuligt at bringe den.

- *Simonnæs 1890: til Kleivaland 1 3/4 Kilom. fra Mælendsjuvet.*

g) Ovenfor Mælendsjuvet gaar vel Elven flaa, men mere langsomt og har bedre Gydepladser end i den øvrige Elv. Omkostningerne ved at faa omtalte Sten væk, vil andrage et Par Spd. i det høieste, og er der nu Haab om at faa dette til.

III Elvens Tidsforholde

- a) Naar begynder Laxen at gaa op i Vassdraget ?
- b) Naar ophører Opgangen ?
- c) Hvormeget tidligere sees Laxen i Vassdragets nederste Del end i dets øverste Del ?
- d) Fangsttidens Begyndelse, Kulminasjon og Ende ?
- e) Naar indtræffer Gydetiden ?
- f) Vides det, naar Laxyngelsen udvandrer ?
- g) Pleier der være mange Vinterstøinger, og naar udvandrer disse ?
- h) Naar pleier Elvens Flomtider at indtræffe ?

a) I Midten af Mai, eller helst først i Juni.

b) Midten af August; kan gaa op ogsaa ud i September.

c) Omkring 8 Dage, 4 -5 Dage under gunstig Vandstand.

d) Begynder strax ved Opgangen, men besdt ved St. Hans, Midten af Juli og ender ved den lovlige Tids Adgang: 14. September.

e) I første Halvdel af Oktober og i September.

f) Nei. Næppe iagttaget.

g) Meget faa.

- Simonnæs 1890: I 1889 ikke faa, men var et meget godt Aar.

h) Paa de sædvanlige tider. Vaarflom i Mai, Sommer- og høstflom meget forskjellig.

IV Fangstforholde

- a) Hvilke Fangstredskaber bruges, og hvilke ere de vigtigste ?
- b) De Fiskeberettiges Antal ?
- c) Hvormange af disse benytte sin Ret ?
- d) Er Elven skikket til Sportsfiskeri ?
- e) Er den, eller har den været bortleiet til Sports mænd ? For hvilken Sum ?

a) Not (1) i Munden, Stang og Lyster, og er Noten den vigtigste.

b) 13. - 1890: 20 Fiskeiere.

c) Alle.

d) Nei, kun lidt skikket.

e) Nei.

- Simonnæs 1890: Fiskeriet ved Elvemunden blev i 1888 bortleiet til Overretssagfører Figved for 300 Kr. i et Tidsrom af 20 Aar. Leieren kan dog opsiges Elven hvert Aar.

V Laxemængden m. V.

- a) Inneholder Elven mest Lax eller Sørret ?
- b) Fangstens Størrelse i de sidste Aar ?
- c) Har den tidligere været større eller mindre ?
- d) Hvad Antages være Aarsagen til Forøgelsen eller Formindskelsen ?
- e) Hvorledes anvendes Fangsten ?
- f) Salgsprisen ?

a) Lax, Sørret ubetydeligt; Laksens Vegt 3 bismerpund og Sørreten 1 bismerpund.

- Simonnæs 1890: Omtrent Halvdelen af hver Sort; det antages at Sørreten har tiltaget i Antal de sidste Aar.

b) 200 bismerpund.

- Simonnæs 1890: Medregnes Fisket i Elvemunden kan Fangsten sættes til 1800 å 2000 Kg i 10-Aaret 1880-1890.

c) Større. I 1845 blev af en Mand paa en Dag stukket med Lyster 30 større og mindre Lax; det hørte den Tid ikke til Sjeldenheden, at fiske 10-14 store Sølax daglig (8-18 Kilo).

d) Forøgelsen af Fiskeredskaber (Kilenøter) ved Havkysten

og Tiltagelse af Lystring med Blus i Fjordene, samt Rovfiske ved Elvemundingen.

e) Saltet og røges, men dog sælges en Del færsk som fanges med Noten i Munden ved Vik.

f) 7 á 9 skilling pr. Kilo.

- Simonnæs 1890: Salgspris Lax 1 á 1,20 pr. Kilo, Sørret 0,60-0,80 Kr. pr. Kilo.

VI Om andre Fiskearter end Lax og Sørret m.V.

- a) Hvilke andre Arter findes i Vassdraget ?
- b) Ere disse Gjenstand for Fangst ? Naar ? Hvor ? Hvorledes ? I hvilken Udstrækning ?
- c) Kan den i Elven forekommende Laxerace skjelles fra andre Laxeelve i Omegnen ? Hvorledes ?

a) Lidt Ferskvandsørret, Aal.

b) Ja, i hele Elven, men af ingen Betydning; med Stang og Lyster fanges Ørret. Aalefiske uden Betydning.

c) Nei, næppe iakttaget.

VII Hvad Andet der antages at være af Interesse

I Bielven (Tøtlandselven 1/4 Mil ovenfor Munden) kunde Laxen gaa op omtrent et Par 100 Alen, men gjør det ikke, omenskjønt Vandstanden er ligesaa stor som i Hovedelven, men dette kommer formentlig deraf, at Vandet er mørkere fordi det kommer fra flere Vand, der have mørk Bund. I disse Vand findes Aal, men er blot Gjenstand for ubetydelig Fangst med Stang.

- 1890, merknad Simonnæs: Synes paafaldene, da Laxen i Rogaland synes å foretrekke lidt mørkebrunt Vand. -

1876

Fredrik Baade

(sign)

Anmerkning fra Johannes Simonnæs i 1890:

Et utilbørligt og vel som oftest ukontrollert Notfiske foregaar i og ved Elvemundingen og er vel en af Hovedaarsagene til Fiskemængdens Aftagen. Fisket foregaar med Nøter af forskjellig Slag og af en Maskevidde, der ligger Lovlighedens Grænse nærmest mulig. En Ubedring af Elvestrækningen i Mælandsjuvet var meget ønskelig, og vilde Bekostningen være af forsvindende Betydning.
